

А имаше и Клуб на приятелите на софийската архитектура

Редколегията на списание „София“ се събираше веднъж месечно на ул. „11 август“, където сега е приемната на Столична община. Сбирките бяха много приятни. Редовни участници бяха археоложката Магдалина Станчева, проф. Гочо Гочев, арх. Георги Лабов, Жеко Спиридонов (от Института по екология на БАН), философът Бернард Мунтян. Понякога идваха и външни гости, като Светлин Русев (чието ателие беше на отсрещната страна на улицата), Георги Чапкънов (чието ателие беше също на ъгъла до редакцията), арх. Йордан Тангъров и арх. Павел Попов, които бяха активни автори, Петър Берон, акад. Петър Динев, художникът Александър Поплилов и други. Много от идеите за срещите на *Клуба* се раждаха на тези сбирки на редколегията.

Според мен, една от най-големите заслуги на *Клуба* бе, че по негова инициатива се обсъди много сериозно *Паркът на Свободата (Борисовата градина)* и след куп предложения и критики за състоянието му, направени на сбирка на *Клуба*, „Институтът за паметниците на културата“ направи *Парка* паметник на културата. Мисля, че точната формулировка беше „паметник на парковото изкуство“. Става дума за частта от „Орлов мост“ до „Алея Яворов“, правоъгълника до бул. „Драган Цанков“. Според мен, това спаси *Парка* през 90-те години до началото на новия век. Тогава бяха размирни години с много градоустройствени безобразия, грабежи на терени, собственост и т. н., и с лесно уреждане на разрешителни за строеж. По онова време единствената пречка пред попълзновенията да се строи и да се променя статутът на територии в *Парка* беше законата – защото е „*парк - паметник на културата*“! Тогава проблемите около парка, които се обсъждаха в *Клуба*, в сравнение със сегашния грабеж и безобразия, бяха направо незначителни. Но днес няма такъв *Клуб*, няма такива обсъждания на каквото и да е ниво.

Както е известно, след 2000 година общината не се посвени да даде като апортна вноска в частно-общинска фирма територията на къпалнята „Мария Луиза“ заедно с Обсерваторията и Летния театър от другата страна на бул. „Драган Цанков“. Фирмата беше на Георги Илиев, мафиот номер 1 на България. След убийството му вдовицата я продаде на скандално известния Румен Гайтански-Вълка, който промени уставния капитал и сега общината е с миноритарен дял във фирмата под 30%. Тоест – Гайтански притежава голяма ценна територия от *Парка*. Не знам какво е сега законното положение на *Парка*, но мисля, че все още е пречка фактът, че бе превърнат в паметник на културата, което стана по инициатива на *Клуба*. Понякога последствията от такива на пръв поглед малки стъпки в подкрепа на градската среда имат тежест за десетилетия напред.

Едно от обсъжданията в *Клуба* беше за зимните спортове на Витоша, което представляваше завоалирана опозиция на кандидатурата на властта София да бъде домакин на зимна олимпиада. Инициативата за тази кандидатура беше на Иван Славков, зетя на Живков, шеф на Олимпийския комитет, галеник на властта по онова време. Върху медиите имаше натиск да не пишат за екологичните проблеми при строителството за зимните спортове на Витоша, а плановете бяха мащабни – нов път до горе с изсичане на цели полоси в горския пояс, нови писти и т. н. – нещо, което Витоша не може да понесе. Така на обсъждането съвсем рационално и експертно бяха разгледани възможностите за зимните спортове на Витоша, които се

разминаваха с грандиозните планове в кандидатурата на София за зимна олимпиада. Имаше полза от тях. В проектите за домакинството неофициално се разви идеята по-голямата част от спортовете да се пренесат към Боровец, като планираха да правят нов път дотам. Сега обсъждането на възможности за зимни спортове на Витоша изглежда абсурдно на фона на днешното състояние – закрыта е автобусната линия до Златните мостове, повечето лифтове и влекае не работят, защото собственикът им е собственик и на съоръжения и хотели в Банско и иска да насочи натам софиянци.

На сбирките на нашия *Клуб* идваха и „цивилни архитекти“, както се шегувахме. На последната сбирка Стефан Продев разказа как последователно го викал на разговор кметът Стефан Нинов, а след това му се обадил и председателят на Съюза на архитектите арх. Георги Стоилов да се осведоми дали на сбирката няма да се говори нещо против властта.

По принцип, на всяка сбирка индиректно се говореше нещо „против властта“, но аналитично, експертно, с грижа за града, през конкретни теми за архитектурата и градоустройството. И тези обсъждания имаха отзвук върху общинските власти и Управление „Архитектура и градоустройство“.

Последните две-три сбирки на *Клуба* бяха съпътствани с напрежение, защото вече бяха създадени „Комитетът за защита на Русе“ и „Клубът за подкрепа на гласността и преустройството“, дисидентски организации, около които се разрази истерия от страна на властта.

Иван Бакалов